

รายงานฉบับสมบูรณ์

การศึกษาเพื่อพัฒนาระบบเศรษฐกิจของชุมชนบนพื้นฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

Study of Economic System Development of Community Based on Philosophy of
Self-Sufficient Economy

เสนอ

ศูนย์วิจัย

โดย

สุเทพ พันประสิทธิ์

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

2554

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาเพื่อพัฒนาระบบเศรษฐกิจของชุมชนบนพื้นฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ได้ดำเนินการจนแล้วเสร็จ โดยได้รับเงินทุนอุดหนุนการวิจัย และได้รับการส่งเสริมด้านเวลาและสิ่งอำนวยความสะดวก จากมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต รวมทั้งได้รับความอนุเคราะห์ข้อมูลจากสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด อีกทั้ง มูลนิธิชัยพัฒนา เจ้าหน้าที่หน่วยงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด อำเภอกันทรวิชัย ที่อำนวยความสะดวกให้สัมภาษณ์เกษตรกรและ ประชาชนชาวบ้าน ในจังหวัด สระแก้ว นนทบุรี อุบลราชธานี นครราชสีมา นครพนม สกลนคร ชุมพร นครศรีธรรมราช นครสวรรค์ เชียงราย

ในโอกาสนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงต่อสถาบันและบุคคลที่ให้ความเมตตาและกรุณา ตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งงานวิจัยเรื่องนี้ได้ลุล่วงไปด้วยดี ได้แก่ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต รองศาสตราจารย์ ดร. สรชัย พิศาลบุตร อาจารย์วันเพ็ญ พิณเพ็ชรรองผู้อำนวยการศูนย์วิจัย และคุณกุลทิพย์ อนันตรักษ์ ผู้ประสานงานศูนย์วิจัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต และขอขอบคุณผู้ตรวจสอบทางวิชาการ รองศาสตราจารย์ รัตนา สายคณิต อาจารย์ ดร.สมชาย หาญ หิรัญ ที่กรุณาตรวจสอบความถูกต้องและประเมิน ความเหมาะสมทางวิชาการ รวมทั้งทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนให้ข้อคิดเห็นในการค้นคว้าวิจัยอันเป็นประโยชน์และวิทยาทานแก่ผู้วิจัย

(นายสุเทพ พันประสิทธิ์)

สารบัญ

		หน้า
บทที่ 1	บทนำ	1
	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
	ขอบเขตการวิจัย	3
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
	นิยามศัพท์	4
บทที่ 2	ทบทวนวรรณกรรม	8
	ทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ	8
	แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนประชาคม	11
	กรอบแนวคิดระบบเศรษฐกิจพอเพียง (เศรษฐกิจชุมชน)	12
	กรอบแนวคิดของการวิจัย	14
	กรอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	17
	แนวคิดเกี่ยวกับโมเดลลิשראל	26
บทที่ 3	วิธีการดำเนินการวิจัย และสถานที่ทำการทดลอง/เก็บข้อมูล	44
	สังเคราะห์องค์ความรู้ระบบเศรษฐกิจชุมชนพอเพียง	44
	การวิเคราะห์ระบบเศรษฐกิจชุมชนอันได้แก่ ปัจจัยการผลิตและผลผลิตของระบบการผลิตทางการเกษตร	45
	พื้นที่ทำการศึกษา	46
	การประเมินระดับการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	
	ไปใช้ในกิจกรรมทางเศรษฐกิจการผลิต	48

บทที่ 4

การวิเคราะห์แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างขององค์ประกอบของ	
หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและโครงสร้างระบบการผลิตทางการเกษตร	53
ผลการวิจัย	54
การวิเคราะห์ระบบเศรษฐกิจชุมชนอันได้แก่ ปัจจัยการผลิตและผลผลิตของ	
ระบบการผลิตทางการเกษตร	54
ผลการศึกษานำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในเกษตรทฤษฎีใหม่	69
ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างและความเชื่อมโยงขององค์ประกอบของ	
หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและระบบการผลิตทางการเกษตรตามแนว	
เศรษฐกิจพอเพียง	75

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ	78
ผลการวิเคราะห์ ปัจจัยการผลิตและผลผลิตของระบบการผลิตทางการเกษตร	78
การศึกษาด้านระบบการทำฟาร์ม	79
การเรียนรู้และแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร	81
การมีส่วนร่วมของชุมชน	82
ทัศนคติต่อโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่และเจ้าหน้าที่จังหวัดรัฐ	82
ข้อเสนอแนะการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและเครือข่าย	83
ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา	84
บรรณานุกรม	87

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่

3.1	ข้อมูลองค์ความรู้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและ การพัฒนาชุมชนให้ข้อมูลข้อมูลองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีใหม่	45
3.2	ระบบการผลิตด้านการเกษตรกรรมจำแนกตามภูมิภาค	45
3.3	สมาชิกชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 284 ตัวอย่าง	49
3.4	ประเด็นการประเมินระดับการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของชุมชน ต้นแบบตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	50
4.1	ชนิดของดิน และสภาพพื้นที่ของฟาร์มเกษตรกรจำแนกตามภูมิภาค	55
4.2	ความอุดมสมบูรณ์ของดินตามพื้นที่การใช้ประโยชน์ของเกษตรกร (ราย)	56
4.3	ความเหมาะสมของดินตามพื้นที่การใช้ประโยชน์ของเกษตรกร (ราย)	56
	เกษตรทฤษฎีใหม่	
4.4	จำนวนสระ และสัดส่วนพื้นที่ที่สระน้ำในฟาร์มของเกษตรกร (ราย)	57
4.5	การมีแหล่งน้ำเสริม	59
4.6	พื้นที่ดำเนินการเกษตรทฤษฎีใหม่ของแต่ละภาค	61
4.7	เปรียบเทียบสัดส่วนการใช้ที่ดินในแต่ละภาค กับสัดส่วนในทางทฤษฎี และสัดส่วนที่วัดมงคลชัยพัฒนา	62
4.8	ระบบการผลิตของเกษตรกรตัวอย่าง แยกรายภาค	64

ตารางที่

4.9	ผลผลิตข้าว และพันธุ์ข้าว ของเกษตรกรตัวอย่างแยกเป็นรายภาค	65
4.10	ค่าสถิติและผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ตาม องค์ประกอบ ด้านความพอประมาณ	69
4.11	ค่าขนาดอิทธิพล (Effect size) ของตัวแปรสังเกตได้ตามองค์ประกอบด้านความ พอประมาณ	70
4.12	ค่าสถิติและผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ตาม องค์ประกอบด้าน ความมีเหตุผล	70
4.13	ค่าขนาดอิทธิพล (Effect size) ของตัวแปรสังเกตได้ตามองค์ประกอบ ด้านความมีเหตุผล	71
4.14	ค่าสถิติและผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ตาม องค์ประกอบด้านการมีภูมิคุ้มกัน	71
4.15	ค่าขนาดอิทธิพล (Effect size) ของตัวแปรสังเกตได้ตามองค์ประกอบด้านการมี ภูมิคุ้มกัน	72
4.16	ค่าสถิติและผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ตาม องค์ประกอบด้านเงื่อนไขความรู้	72
4.17	ค่าขนาดอิทธิพล (Effect size) ของตัวแปรสังเกตได้ตามองค์ประกอบด้านเงื่อนไขความรู้	73

ตารางที่

4.18 ค่าสถิติและผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ตามองค์ประกอบ

ด้านเงื่อนไขคุณธรรม

74

4.19 ค่าขนาดอิทธิพล (Effect size) ของตัวแปรสังเกตได้ตามองค์ประกอบด้าน

เงื่อนไขคุณธรรม

74

4.20 ค่าขนาดอิทธิพล (Effect size) ของตัวแปรสังเกตได้ตามองค์ประกอบปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่

76

4.21 ค่าขนาดอิทธิพล (Effect size) ของตัวแปรสังเกตได้ตามองค์ประกอบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ในการปฏิบัติตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่

77

5.1 เปรียบเทียบค่าใช้จ่ายและรายได้ของเกษตรกร

80

5.2 ค่าขนาดอิทธิพลขององค์ประกอบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการปฏิบัติตามแนว

ทฤษฎีใหม่

81

สารบัญรูป

	หน้า
รูปที่ 2.1 สรุปปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	9
รูปที่ 2.2. แนวคิดและความหมายของเศรษฐกิจชุมชน	13
รูปที่ 2.3 กรอบแนวคิดการวิจัย	14
รูปที่ 2.4 ขั้นตอนการวิเคราะห์โมเดลลิสด	35
รูปที่ 2.5 โมเดลลิสดสัญลักษณ์ภาษาอังกฤษ	36
รูปที่ 3.1. กรอบแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่	53
รูปที่ 4.1 สัดส่วนการดำเนินกิจกรรมการเกษตรเฉลี่ยจากเกษตรกรตัวอย่างจำนวน 60 ราย	61
รูปที่ 4.2 สัดส่วนการดำเนินกิจกรรมการเกษตรเฉลี่ยรายภาค	62
รูปที่ 4.3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างและความเชื่อมโยงขององค์ประกอบ ของ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและระบบการผลิตทางการเกษตรตามแนว เศรษฐกิจพอเพียง	75
รูปที่ 5.1 ขบวนการสร้างแผนแม่บทชุมชน	84
รูปที่ 5.2 แนวคิดการพัฒนา	85